

INTERNET AXBOROT-QIDIRUV TIZIMLARINING ISHLASHINI MODELLASHTIRISH VA TAHLIL QILISH

Saidova Fazilat Muzaffarovna

Toshkent Amaliy fanlar universiteti, o'qituvchi

sfazilat@bk.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu keltirilgan maqolada veb-sayt qidiruv tizimlarini optimallashtirish maqsadlari, vazifalari va natijalarga erishish usullari bo'yicha qisqacha tahlillash jarayoni olib borilgan. Veb-sayt qidiruv tizimlari ishlashida b'azi bir kamchilik va yutuqlari tahlili olib borilgan. Shuningdek qidiruv tizimlar saytlarni bir nechta omilga qarab baholashi ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: veb-sayt, qidiruv tizimlari, veb-resurslari, index, qidiruv algoritmlari, relyatsion model.

ANNOTATION

This article provides a brief analysis of website search engine optimization goals, objectives, and ways to achieve results. An analysis of some of the shortcomings and successes of the website search engines. It is also considered that search engines rate sites based on several factors.

Keywords: website, search engines, web resources, index, search algorithms, relational model.

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлен краткий анализ целей, задач и способов достижения результатов поисковой оптимизации веб-сайта. Проанализированы некоторые недостатки и успехи поисковых систем сайта. Также считается, что поисковые системы оценивают сайты по нескольким факторам.

Ключевые слова: веб-сайт, поисковые системы, веб-ресурсы, индекс, алгоритмы поиска, реляционная модель.

KIRISH

Axborot-qidirish tizimlari Internet - bu tarmoqning keng axborot makonida harakat qilish imkoniyatini beruvchi vosita. Bugungi kunda ko‘plab foydalanuvchilar Lycos, Altavista yoki OpenText qidiruv xizmatlaridan foydalanib, kerakli tarkibni topadilar. Qoida tariqasida, so‘rovlarga javoban, tizimning qaroridan kech chiqqan holda foydalanuvchi ehtiyojlarini eng yaxshi qondiradigan axborot manbalariga havolalar ro‘yxati beriladi. Ro‘yxatlarda har bir so‘rov so‘zi uchun topilgan hujjatlar soni va ro‘yxatdagi har bir hujjat uchun shartli darajalari mavjud. Tizimlar ushbu darajalarni qanday belgilaydilar va umuman hujjatlarni qanday qidirishni ko‘rib chiqamiz.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Qidiruv tizimlarining tahlili bo‘yicha bo‘yicha yaratilgan o‘quv qo‘llanmalardan foydalanildi. Ulardan mavzuga oid muhim fikr-mulohazalar, xulosalar keltirildi.

NATIJALAR

Bugungi kunda ixtisoslashgan WWW ma’lumotlar bazalarini ishlab chiquvchilarni tashvishga solayotgan yana bir muammo - bu veb-sayt navigatsiya grafikalarining tuzilishi, ularni sozlash va sahifaning hayotiy sikli. Bugungi kunda korporatsiya veb-serverining kelajagi va uni miqyoslash (masshtablashtirish) yoki optimallashtirish strategiyasini rejalashtirish haqida kamchilik odamlargina o‘ylashadi, ammo ertami-kechmi bu savollarning barchasi paydo bo‘ladi va veb-serverlarni ishlatish, ularga o‘rnatilgan axborot qidirish tizimlari (AQT) ni modellashtirish va tahlil qilish bo‘yicha to‘plangan tajribadan foydalanib, ularni hal qilish uchun zamin hozirdanoq tayyorlash mantiqan to‘g‘ri bo‘ladi. Biz hozir serverga so‘rovlar statistikasini tahlil qilish asosida tizimning gipermatnli grafikasini tuzatish tartibini tavsiflashga urinish haqida so‘z yuritamiz.

Bunda siz sahifalarni o‘zi amalga oshirishning vizual vositalarining samaradorligini baholashingiz mumkin.

"O‘rgimchak" AQT tavsifida (World Wide Web-da ma’lumoti indekslaydigan kam sonli mahalliy tizimlardan biri), quyidagi ibora mavjud edi: "Bizdan tizimning

batafsil tavsifini kutmang, chunki u mualliflik huquqi mavzusidir, biz unga qo'shilmaymiz." Umid qilamizki, mualliflar tizimni amalgaoshiradigan kompyuter kodlariga bo'lgan huquqlarini nazarda tutgan. Shunga qaramay, shuni ta'kidlash kerakki, hatto Lycos va Altavista singari Internet gigantlari ham o'z tizimlarining asosini tashkil etadigan nazariy asoslarning sirini yashirmaydilar. Va, aslida, nimani yashirish kerak, agar AQT sohasidagi asosiy kashfiyotlarning aksariyati indeksatsiya lug'atini boshqarish cheklangan bo'lsa, bu 70-yillarga to'g'ri keladi. INIS, INSPEC, STN, NTIS, MEDLAR kabi tizimlar yaxshi tanilgan va VINITI ning mavhum ma'lumotlar bazalari ham mashhur emas. Ushbu tizimning ishlash tajribasi zamonaviy axborot qidirish tizimlari va Internet xizmatlarining asosini tashkil etdi. Ularning rivojlanish tarixi birinchi tarqatilgan AQT tarmog'i bo'lgan WAIS tizimidan boshlandi.

MUHOKAMA

AQT ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlaridan ancha eski - ular raqobatdan ishonchli tarzda omon qolishdi va global kompyuter tarmoqlarining resurslariga ta'sir ko'rsatadigan ekologik mavqeida muvaffaqiyatli rivojlanishda davom etmoqdalar. WWW ga bag'ishlangan konferensiyada Yuwono va Li tadqiqotlari va AQT arxitekturasiga asoslangan shunga o'xshash tizimlarni rivojlantirish bo'yicha takliflar taqdim etildi. Bunday konservatizmning bir necha sabablari bor. Birinchidan, ushbu tizimlar qat'iy belgilangan hujjat tuzilmasiga ega bo'lib, u keng tarqalgan ISS - Z.3950 ishlab chiquvchilari uchun standartda to'liq tavsiflangan. Aytgancha, ushbu standart o'zining potentsial imkoniyatlari jihatidan shunchalik kengki, mavjud tizimlarning hech biri uni to'liq amalga oshirmaydi. Va agar hujjatning tuzilishi ma'lum bo'lsa, unda, shunga ko'ra, ko'plab aloqalardan voz kechish kerak emas, dasturni ma'lumotlarning relyatsion modeli doirasiga moslashtirish - bu yerda ushbu model tizimni amalga oshirish nuqtai nazaridan ham, uning boshqarish nuqtai nazaridan ham samarali bo'lmaydi. Ikkinchidan, qidiruv ma'lum bir ma'lumot olish tilidagi jummalarni axborot tizimining so'rovlariga aylantirishga asoslangan. Til atamalari, so'z shakllari yoki barqaror so'z birikmalariga asoslanishi mumkin, ularning umumiyliги odatda

tizimning so‘z boyligi deb ataladi. Amaliyot ko‘rsatganidek, bu yerda eng yaxshi yechim teskari ro‘yxatlardir. Bunday holda, siz bitta ro‘yxat darajasidan yuqori bo‘lgan boshqa ro‘yxatlarni tuzishingiz mumkin va hokazo. Nima uchun bu usul boshqalarga, masalan, xeshga qaraganda afzalroq? Kamida ikkita sabab bor: so‘zlar to‘plamida yaxshi xeshlash algoritmini yaratish juda qiyin - "bo‘shliqlar" juda ko‘p yoki ro‘yxatlar juda katta, ammo asosiysi, bu talab qilinmaydi - lug‘at doimiy ravishda emas, vaqti-vaqti bilan yangilanadi.

XULOSA

Internet-axborot resurslari lug‘atini yaratishda, tarmoqdagi nashrlarning tez sur‘atlarda o‘shishi va skanerlash dasturlari tomonidan tarmoqning doimiy so‘rovi tufayli so‘nggi tezisni biroz ko‘proq urintirishga to‘g‘ri keladi. Ammo hamma narsa unchalik ham oddiy emas - xuddi shu so‘rovlar tillari va axborot massivlari oqimlari modellari, ko‘p yillar davomida ma‘lumot olish nazariyasida qo‘llanilgan va aytishim kerakki, o‘zlarini yaxshi isbotladilar.

ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. Паук - Описание системы. RASER Company. 1995.
2. Kahle, B., and Medlar, A., "An Information System for Corporate Users: Wide Area Information Servers," Technical Report TMC-199, Thinking Machines, Inc., April 1991.
3. Budi Yuwono, Dik L.Lee. Search and Ranking Algorithms for Locating Resources on the World Wide Web. In Proceedings of the Forth International Conference on the World Wide Web, New York, November, 1995.
4. Koster, M., "ALIWEB: Archie-like Indexing in the Web," Computer Networks and ISDN Systems, 27(2), pp. 175-182, 1994.
5. Martin Bartschi. An Overview of Information Retrieval Subjects. IEEE Computer, # 5, 1985, p. 67-84